

Класичні мови в сучасних лінгвістичних парадигмах

УДК 811.124'01

І. О. Голубовська

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Інститут філології

Актуальні епістемі української модерної класичної філології

Голубовська І. О. Актуальні епістемі української модерної класичної філології. У рамках даної статті розглядається розвиток української класичної філології з 2006 по сьогоднішній день у контексті зміни науково-лінгвістичних парадигм, переходу від традиційної міждисциплінарної описовості до використання структурного підходу і, врешті-решт, до когнітивно- культурно- та комунікативно маркованого ракурсу розгляду мовно-мовленнєвих фактів греки й латини. Внаслідок дії екстралінгвістичних факторів у сучасному українському просторі класичної філології перевага віддається лінгвістично орієнтованим дослідженням, спостерігається поступовий відхід від широкого гуманітарного модусу досліджень (із традиційним залученням даних археології, літературознавства, історії, культурології, семіотики), причому українські вчені-класики успішно застосовують у своїх розвідках категоріальний апарат сучасної теоретичної лінгвістики.

Ключові слова: класична філологія, зміна наукових парадигм, системно-структурна парадигма, антропологічна парадигма, метамова, інструментарій дослідження.

Голубовская И. А. Актуальные эпистемы украинской современной классической филологии. В рамках данной статьи рассматривается развитие украинской классической филологии с 2006 по сегодняшний день в контексте смены научно-лингвистических парадигм, перехода от традиционной междисциплинарной описательности к использованию структурных подходов, к когнитивно- культурно- и коммуникативно маркированному ракурсу рассмотрения языковых и речевых феноменов древнегреческого и латинского языков. В результате актуализации экстралингвистических факторов в современном пространстве украинской классической филологии предпочтение отдается лингвистически ориентированным исследованиям, наблюдается постепенный отказ от широкого гуманитарного модуса исследований (с традиционным привлечением данных археологии, литературоведения, истории, культурологии, семиотики), причем украинские классики успешно используют в своих исследованиях категориальный аппарат современной теоретической лингвистики.

Ключевые слова: классическая филология, смена научных парадигм, системно-структурная парадигма, антропологическая парадигма, метаязык, инструментарий исследования.

Golubovska I. O. Actual epistemes of Ukrainian modern classical philology. Within the framework of this article, the development of Ukrainian classical philology from 2006 to the present day in the context of changing scientific and linguistic paradigms, transition from traditional interdisciplinary descriptive approach to the structural one and, ultimately, to the cognitive-cultural and communicative-oriented perspective of Greek and Latin language phenomena. As a result of extralinguistic factors, in modern Ukrainian space of classical philology preference is given to linguistically oriented research, one might observe a gradual rejection from the broad humanitarian mode of research (with the traditional involvement of archeology, literature, history, culturology, semiotics, etc.), which creates its new face. On the grounds of generalization of the different research tools and metalanguage used in numerous researches in the field of classical philology in our times the conclusion was drawn about the integration of those traditional research approaches which had been practiced beginning from the XIV-th century, with those understandings that are currently characteristic of modern multi-vector theoretical linguistics with its various subject areas. Ukrainian classics successfully use in their studies the categorial apparatus of modern theoretical linguistics. They creatively apply those scientific and linguistic developments that are inherent in today's anthropologically oriented linguistics.

Key words: classical philology, changing scientific and linguistic paradigms, system-structural paradigm, anthropological paradigm, metalanguage, research tool.

Як свідчить історія становлення й розвитку класичної філології як міждисциплінарної елітарної науки, від початків формування її була притаманна **комплексність** (адже до складу її традиційно входять і літературознавство, і мовознавство, і метрика, і текстологія, і епіграфіка, і палеографія, і історія, і археологія). Зокрема, Ф. Ф. Зелінський свого часу зазначав: «Наука про античність не є спеціальністю порівняно з іншими спеціальностями, замкненими на себе і самодостатніми; це – предмет енциклопедичний,

який постійно зближує свого представника з іншими ділянками знання, що підтримує у ньому усвідомлення єдності науки і повагу до окремих її галузей [10:64]. Оцінити однозначно архісему комплексності у контексті когнітивної спрямованості класичної філології доволі складно з огляду на її амбівалентність. З одного боку, це є достоїнство цієї галузі знання (адже вимога міждисциплінарності, яка постала лише на сучасному етапі розвитку гуманітарного знання, у випадку класичної філології виконувалася вже з епохи Відродження). Проте з іншого боку, її традиційна закритість не могла не перешкоджати

рецепції нових ідей, підходів і розумінь, які виформовувалися у процесі розвитку гуманітарних наук, зокрема, лінгвістики.

У сучасному українському просторі класичного філологічного знання склалася своєрідна ситуація, спровокована, як видається, насамперед екстралінгвістичним фактором прагматичного порядку: відсутністю у переліку наукових спеціальностей ДАКу України спеціальності, яка б називалася «класична філологія», натомість наявна спеціальність «класичні мови. Окремі індоєвропейські мови – 10. 02. 14». Тому сучасну українську класичну філологію характеризує акцентуація саме на лінгвістично орієнтованих дослідженнях і поступовий відхід від широкого гуманітарного модусу досліджень (із традиційним залученням даних археології, літературознавства, історії, культурології, семіотики) у цій галузі наукової когніції. Така тенденція створює нове обличчя студій у рамках української класичної філології і якісно відрізняє її за змістом, спрямованістю, вихідними дослідницькими презумпціями та інструментарієм дослідження від підходів до опрацювання масиву класичних текстів, що склався на теренах нашого північного сусіда (маються на увазі насамперед Московська і Санкт-Петербурзька школи класичної філології). Для того, щоб у цьому переконатися, достатньо проаналізувати хоча б проблематику щорічних конференцій під назвою «Индоевропейское языкознание и классическая филология» (читання пам'яті Й. М. Тронського), які проводяться Інститутом лінгвістичних досліджень Російської академії наук (РАН), інформація про які широко представлена в Інтернет-просторі.

Ніде правди діти, класична філологія в діахронії формувалася як наука, котра досліджує літературні пам'ятки греко-римської культури з метою відтворення вірогідної картини античного світоспоглядання. Це повністю відповідало призначенню філологічного знання в цілому, яке полягає у проникненні до глибин змісту того чи того тексту з метою його адекватного витлумачення. Використовуючи палеографічний, текстологічний, граматичний та інші методи дослідження, філологи від часів Відродження і до наших днів намагаються якнайточніше відновити першопочатковий текст (який міг постраждати від часу або бути викривленим при переписуванні), перекласти його та дати йому широкий історико-лінгвістичний коментар. Проте, як видається, на сьогоднішній день класична філологія у цілому вже виконала своє історичне завдання з визначення складу текстів, правил їх формування та історико-культурного опису. В історичній послідовності виникнення наук «філологія» → «мовознавство» останнє як «молодший» член кореляції має «влити нове вино у старі міхи», іншими словами, надати

свій епістемний, метамовний, інструментальний потенціал першому «поважному» члену у форматі проєкцій на матеріал класичних мов.

Ю. В. Рождественський, розмірковуючи на теми співвідношення між змістовим наповненням термінів «філологія» та «мовознавство» і виходячи із сосюрівського розуміння замкненої в самій собі суті мови як «єдиного і справжнього предмета лінгвістики», твердив у 1996 р. про те, що «лінгвістика не включає і не може включати до свого складу вчення про мовні тексти – основу суспільно-мовної практики» [29:20].

У наш час вже давно сформованими є і лінгвістика тексту, і дискурсологія, і комунікативна лінгвістика, і медіа-, політична та сугестивна лінгвістика, які, будучи представниками ненаукової за Соссюром «зовнішньої лінгвістики», мають в якості основного об'єкта свого вивчення **текст** в його найрізноманітніших структурних, експресивних, прагматичних, сугестивних, комунікаційних, когнітивних та культурних іпостасях. Лінгвістика стрімко розширює кордони своєї метамови, методів дослідження, епістемічних припущень, модусів пізнання, водночас проєктуючи здобутий у суміжних гуманітарних та природничих науках когнітивний потенціал на ґрунт найрізноманітніших текстів, у тому числі й класичних.

Переходячи до конкретного аналізу векторів пізнання, які заявлені у сучасних студіях з класичної філології в Україні (при цьому буду покладатися переважно на дисертаційні дослідження, захищені в спеціалізованій раді Д 26.001.19 при Інституті філології), вважаю за доцільне приділити трохи уваги епістемологічному осмисленню мовного розвитку, іншими словами, виділенню «парадигм» лінгвістичного знання. При цьому поняття «методологія» буде виступати провідним, тобто таким, що зумовлює **вихідні метанаукові презумпції та переконання відносно природи об'єкта**, які прийняті як вихідні певною науковою спільнотою професіоналів і не піддаються сумніву доти, доки до цього не будуть спонукати певні кризові явища у розвитку наукового напрямку.

Можна твердити, що **сама зміна презумпцій призводить до зміни наукових парадигм**. Під таким кутом зору видається логічним визнати **тільки три парадигми в доступній нам історії мовознавства: порівняльно-історичну (метод – порівняльно-історичний, внутрішньої та зовнішньої реконструкції, історизм як принцип розуміння природи досліджуваного об'єкта та діахронія як вихідна ціннісна настанова, ціль – відновлення форм мови-предка та встановлення подальших дивергенційних процесів її розвитку з відокремленням споріднених мов), системно-структурну (методи – безпосередніх складових,**

опозицій, трансформаційний, компонентний аналіз, – максимально формалізовані; синхронія, системність і знаковість мови як вихідна ціннісна настанова, *ціль* – встановлення внутрішньосистемних протиставлень і кореляцій); антропологічну (методи – концептуальний, прототипічний, семантичних примітивів, фреймового/гештальт-аналізу, функціонально-семантичний; конверсаційний, критичного дискурсу-аналізу, – фактично всі з елементами внутрішньої інтроспекції як способу отримання знання; вихідна ціннісна настанова (презумпція) – первинність когнітивних структур відносно мовних, *ціль* – вивчення структур зберігання знання у свідомості людини та їх мовно-мовленнєвих, комунікативних та культурних проєкцій.

Наукова специфіка дисертацій, які були захищені за останні десять років зі спеціальності «класичні мови», тяжіє переважно до системно-структурної та антропологічної парадигм мовознавчого знання. Щодо порівняльно-історичних студій, наразі в Україні, на жаль, вони виступають переважно допоміжними як для системних, так і для антропологічно орієнтованих досліджень.¹ Проте традиційний модус класично-філологічних досліджень – мовно-стилістичний – все ще зберігає свої позиції, хоча (як засвідчує кількісний відсоток таких робіт) суттєво поступається тим дослідженням, які виконуються із урахуванням досягнень теоретичної лінгвістики XX–XXI століть.

Розглянемо спершу ті наукові класичні розвідки, у яких застосовано структурно-системний підхід до розуміння сутності мови.

1. Системно-структурні дослідження в у галузі класичних мов (2006 - 2017).

1.1. У докторській дисертації Звонської Лесі Леонідівни «Становлення парадигми темпоральності в давньогрецькій мові» (2007) із залученням термінопоняття «функціонально-семантичне поле», впровадженого у науковий обіг О. В. Бондарком [3], подано динамічну модель поля часу, яким він уявлявся давнім грекам і який вони зафіксували своєю когнітивно-мовною практикою в системі морфологічних, лексичних та синтаксичних характеристик давньогрецького дієслова. У рамках дисертації побудовано потужний фрейм системно-функціональних досліджень із залученням методів математичної статистики, котрий потребує подальших проєкцій на інший мовно-мовленнєвий матеріал, зокрема у контексті культурно-філософського осмислення мови.

¹ Приємним виключенням стала докторська дисертація Т.О. Козлової «Принцип іконічності та його реалізація в лексиці індоєвропейської прамови (2017), виконана на перетині ідей теоретичної лінгвістики та лінгвістичної компаративістики.

Докторська дисертація Чернюха Б. В. «Функціональна семантика аспектуальності в латинській мові» (2017) також виконана у руслі ідей функціональної граматики О. В. Бондарка. На багатющому мовно-мовленнєвому матеріалі автор здійснює комплексний функціонально-семантичний аналіз категорії аспектуальності, відстежуючи у діахронії динаміку взаємозв'язку між аспектуальною семантикою та акціональними типами предикатів. Моделюючи макрополе аспектуальності в термінах центру і периферії, автор справедливо відносить до центру цього макрополя мікрополе лімітативності, відводячи мікрополям фазовості, множинності, тривалості та інтенсивності периферійний локус. При цьому ближня периферія представлена мікрополем фазовості, дальня, за ступенем віддаленості від ядра, – мікрополями множинності, тривалості та інтенсивності. Як відомо, категорія виду (аспекту) була притаманна праіндоєвропейській мові, і на подальших шляхах мовної дивергенції збереглася тільки в мовах слов'янської мовної групи. З огляду на це можна твердити, що ця дисертаційна робота стане у пригоді не тільки вченим-класикам, а й спеціалістам у галузі порівняльно-історичного та ностратичного мовознавства.

1.2. У низці дисертацій, присвячених вивченню українського різновиду середньовічної латини XV–XVII ст.² (дисертації Н. В. Бойко, 2006, Р. А. Щербини, 2006, О. М. Косіцької, 2009, О. М. Кошій, 2011)³ об'єднані єдиним дослідницьким фреймом, який свого часу було вдало апробовано у дисертації В.М. Миронової. У рамках вище зазначених робіт на матеріалі різножанровних текстів досліджуються структурні зміни в українському різновиді пізньосередньовічної латини на фонетико-орфографічному, морфологічному, лексичному та синтаксичному рівнях, спричинені інтерференцією латинської, української і частково польської мов. У цих роботах широко використовуються можливості таксономічного методу як вершини описового, пов'язаного із проблемами встановлення системи

² На кафедрі загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики склався потужний напрямок дослідження особливостей функціонування латини в Середньовічній Україні XV–XVII ст., очільником якого виступає доц. В.М. Миронова, яка заклала своєю дисертацією «Граматичні особливості латинської актової мови XV–XVI ст. в Україні (на матеріалі гродських і земських судових актів Галицької, Сяноцької, Перемишльської і Львівської адміністративних округ Галицької Русі)» (1999) його теоретико-практичні підвалини.

³ Див. літературу до статті.

мови як ідеальної сутності, причому за його допомогою із залученням порівняльного методу в діяхронному аспекті моделюються кореляції між класами мовних фактів, притаманних латині класичного періоду і латині епохи постмодерну. Активно застосовується також компонентний аналіз як структурний метод дослідження лексичної семантики.

Дисертація Ластовець М. Ю. «Лінгвопоетика латинськомовних авторів ранньомодерної України кін. XVII–поч. XVIII ст.» (2016), на мій погляд, становить новий етап у розвитку інструментарію, метамови та, насамперед, методолого-методичного підходу до осмислення особливостей латинськомовних текстів України ранньомодерної доби. Авторка пропонує новітній модус лінгвопоетичного аналізу художніх середньовічних текстів на основі виділення їх різних оповідних типів («опису», «волевиявлення» та «розмірковування») із залученням поняття мовної особистості латинськомовного поета, крізь призму чого розглядаються ті суспільно-політичні, естетико-філософські, мовно-культурні та суто літературні чинники, котрі сприяли формуванню феномену українського бароко.

1.3. У кандидатській дисертації О. В. Лазер-Паньків «Архаїзаторські тенденції у мові грецької історіографії II–III ст. (на матеріалі твору Арріана “Анабазис Александра”)» (2007) на фонетичному, морфологічному, лексичному та синтаксичному ярусах давньогрецької мови історичної прози II–III ст. досліджено цілеспрямовану архаїзацію, метою якої було зведення її до норм класичного аттичного діалекту. В якості методів аналізу застосовуються таксономічний метод та метод компонентного аналізу.

1.4. У руслі ідей структурної лінгвістики виконані й ті дисертації, предметом вивчення яких стало побутування терміноелементів та термінів греко-латинського походження у терміносистемах сучасних європейських мов (дисертація Вакулик І. І. «Запозичення з класичних мов у науковій термінології сучасних європейських мов (на матеріалі юридичних та економічних термінів української, російської, німецької, французької, англійської мов)», 2004; дисертація Полюги С.М. «Греко-римська традиція у становленні української граматичної термінології (на матеріалі морфології)», 2013) та вивчення структурно-семантичних особливостей компонентів грецького походження в латинськомовній ентомологічній номенклатурі (дисертація Воскобойник-Шпинти Г. М. «Грецький компонент у латиномовній ентомологічній номенклатурі: структурно-семантичний аспект», 2012). Застосовувані методи (компонентний, морфемного аналізу) відносяться

до арсеналу структурних методів аналізу лексичної та лексико-семантичної системи мови.

Принагідно треба зазначити, що вивчення функціонування греко-латинських елементів у мовних терміносистемах, що обслуговують різні галузі сучасного знання, важко переоцінити. Класичні мови – це споконвічне джерело морфем-інтернаціоналізмів, які наразі функціонують у вигляді специфічних перехідних морфем-формантів (афіксоїдів та радикасоїдів): *авто-*, *квазі-*, *лог-*, *-графія*, *-логія*, а також морфем, які етимологічно складаються з префікса, кореня та суфікса на кшталт: *-ектомія*, *-астенія*, котрі регулярно відтворюються, використовуються на одному дериваційному кроці, маючи своє квазілексичне цілісне значення (*-графія* – «регістрація токів, рентгенологічне обстеження»; *-ектомія* – «видалення органу»), тобто відповідають фактично всім ознакам морфеми як мовної величини. Все це створює необхідні передумови для подальшої розбудови теорії морфем, удосконалення їх типології і надання подібного роду лінійним відрізмам певного термінологічного статусу. Щодо метамовного усталення, такі мовні утворення вже здобули у лінгвістичній літературі номінацію «терміноелемент».

1.5. Віддано данину системно-структурним підходам і в кандидатській дисертації І. С. Макар «Лексична ідіосистема роману Лонга «Дафніс і Хлоя» (2010). Здійснюючи комплексний аналіз ідіостилю автора першого буколічного роману, І. С. Макар послуговується термінопоняттями «лексико-семантична група», «концептуально-тематичне поле», «семантична опозиція». Використовуються методи контекстуального і компонентного аналізу – суто структурні. Щоправда, внаслідок використання зазначених методів та залучення методу концептуального аналізу, авторка виходить і на рівень когнітивних узагальнень щодо лонгівської лексичної ідіосистеми (використовуються терміни «мовна картина світу», «концепт»), проте, як видається, когнітивний аспект роботи окреслений тільки пунктирно, на можливу майбутню розбудову дисертаційного матеріалу під когнітивно-антропологічним кутом зору. Аналіз дисертації І. С. Макара дає нам можливість плавно перейти до огляду наукових робіт, виконаних у річищі найновіших дослідницьких пріоритетів, що є характерними для нашого лінгвістичного часу. На перетині структурно-семантичного та концептуального підходів виконано дисертаційне дослідження О. В. Івашків-Ващук «Мовно-концептуальний простір ідилій Теокріта» (2016), присвячене аналізу ідіостилю Теокріта – одного з найвидатніших представників літератури раннього еллінізму.

1.6. Оригінальна і багатовекторна дисертаційна робота О. Ю. Єрьоміної «Композиція у словотворі латинської мови: структурно-типологічний та семантичний аспекти» (2016) присвячена діахронічному дослідженню композиції (від архаїчної до середньовічної латини) як способу латинського словотвору, причому явище композиції, так само, як термінопоняття «комполит», розглядаються у широкому ракурсі. Авторка подає типологію способів композиції в латинській мові, відносячи до неї словоскладання, зрощення, основокладання, та композицію компресивного типу, обґрунтовуючи свій підхід архаїчним характером морфологічної і синтаксичної структури латинських комполитів всіх способів творення, характерну для них тенденцію до плинності, з одного боку, від одного способу до іншого, а з іншого – від комполитів латинської мови – до лексем (простих і складних) романських мов. Продемонстрована роль внутрішньої форми латинських комполитів в динаміці розвитку їх значень, що переводить наукові здобутки цієї роботи у площину подальших когнітивних та лінгвокультурних осмислень.

2. Антропологічно орієнтовані дослідження у галузі класичних мов (2006–2017).

2.1. Першою ластівкою з-поміж досліджень, у яких було використано новітні підходи, вироблені в рамках теорії мовленнєвих актів та лінгвопрагматики і яка відкрила «парад» захистів молодого покоління класиків кафедри загального мовознавства та класичної філології⁴, стала дисертація А. С. Шадчиної (Поліщук) «Текстотвірні функції епістемічної модальності в давньогрецькому філософському дискурсі (на матеріалі текстів Геракліта і Платона)» (2005). Розвиваючи ідеї представників історичної прагматики (Е. Траготта, Л. Брінтона, Б.-Л. Гуннарссона), котрі почали залучати методи дискурсивного аналізу для вивчення давніх періодів у розвитку мов, авторка сміливо впроваджує для опису епістемічної модальності в давньогрецькому філософському дискурсі такі термінопоняття теорії мовленнєвих актів, як «іллокуція», «перлокуція», «мовна ввічливість» (позитивна і негативна), поняття, вироблені у лоні лінгвістичної комунікативістики на кшталт: «комунікативна стратегія», «інтерактивна стратегія», «комунікативний акт»; поняття з теорії аргументації – «риторичні кроки в аргументації» тощо. Такий новаторський підхід дозволив авторці запропонувати науковій «класично-філологічній громаді» принципово новий підхід не тільки на ділянці обрання метамови опису у галузі класичних

мов, а й в аспекті широкосяжного комплексного і дуже перспективного вектору дослідження, який об'єднав текстовий матеріал класичної греки (твори Геракліта, Платона) з найновішою на той час теорією і практикою лінгвістичного аналізу.

2.2. У руслі таких самих ідей і підходів було виконано кандидатську дисертацію О. В. Левка «Мовний феномен грецької патристики золоті доби: когнітивно-дискурсивні виміри» (2013). Авторці вдалося виконати роботу на перехресті трьох найновіших ділянок мовознавчого знання: лінгвокогнітивістики, лінгвопрагматики та лінгвокультурології. Концептуальною рамкою роботи слугувала структура мовної особистості (виділення вербально-семантичного, лінгвокогнітивного, мотиваційно-прагматичного рівнів, запропонована свого часу Ю. М. Карауловим у його культурній монографії «Русский язык и языковая личность» (1987)), яку автор спроектував на мовні особистості Трьох Святителів, яскравих постатей грецької патристики золоті доби (IV ст. н.е.) Василя Великого, Григорія Богослова, Іоанна Златоуста. До наукового дискурсу у галузі класичної філології були впроваджені термінопоняття на кшталт «мовна особистість», «концепт», «поняттєва, емоційно-оцінна, ціннісна складові концепту», «індивідуально-авторська картина світу», «прецедентний текст», «інтертекстуальність», «комунікативні стратегії та мовні тактики». Внаслідок використання процедур дослідження, які відповідають вище зазначеній термінологічній риториці (адже були застосовані методи концептуального, лінгвокультурологічного, контент-аналізу і, врешті-решт, дискурс-аналізу), було фактично спростовано широко тиражоване твердження Н. Д. Арутюнової про те, що поняття «дискурс» не може бути задіяним для дослідження мертвих мов, оскільки вони не є пов'язаними з актуальними життєвими дискурсивними практиками, «...зв'язки яких з живим життям не відновлюються безпосередньо» [1:137]. Менше з тим, як продемонстровано у дослідженні О. Левка, реконструйовані на підставі аналізу текстів та хронотопу їх створення екстралінгвістичні (прагматичні, соціокультурні, психологічні) чинники **створюють** ефект саме «зануреного у життя» мовлення, що автоматично надає таким текстам статусу дискурсів.

2.3. У кандидатській дисертації О. А. Ніколаєнко «Ораторський дискурс у Давньому Римі: культурологічний та функціонально-стилістичний виміри (на матеріалі промов Республіканської доби)» (2012) поняття «дискурс» застосоване відносно текстового матеріалу римських ораторів Республіканської доби, фрагменти яких зібрані у книгах Н. Malkovati «Oratorum Romanorum fragmenta» та Н. Mayer з

⁴ З 2016 р. кафедра іменується як «кафедра загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики».

аналогічною назвою. Авторка трактує ораторський дискурс як вид інституційного, аналізує прагматичні аспекти його функціонування (встановлюючи різні види мовленнєвих актів: репрезентативи, директиви, декларативи, комісиви, експресиви, інтеррогативи, вердиктиви), з'ясовує основні комунікативні стратегії, що їх використовують оратори у своїх промовах для досягнення своїх прагматичних цілей (інформування, підкреслення компетентності або авторитетності автора, вираження позитивного або негативного ставлення до зображуваного, негативної чи позитивної презентації осіб, заклику аудиторії до певних дій, формування розкритої точки зору тощо).

2.4. Новітній цілісний культурно орієнтований підхід до викладання давньогрецької мови обґрунтовано у докторській дисертації В. М. Шовкового *«Методична система навчання давньогрецької мови майбутніх філологів на засадах герменевтичного підходу»* (2011), у якій на методологічних засадах, що були створені розвитком сучасної лінгводидактики, психології, психолінгвістики та лінгвокультурології було вироблено принципово новий фрейм методичних підходів до навчання греки студентів-класиків.

2.5. Як відомо, великої ваги останнім часом набирають дослідження у галузі термінознавства, причому спостерігається відхід від традиційного підходу до дослідження термінів (структурно-системного у його семасіологічній /ономасіологічній іпостасях), а до когнітивно орієнтованого. У руслі ідей когнітивного термінознавства виконані дисертації Бражук Ю. Б. *«Натуроморфна метафора в медичній термінології (на матеріалі латинськомовних анатомічних термінів)»*, 2014; та Лехніцької С. І. *«Явище синонімії у фармацевтичній номенклатурі грецько-латинського походження: ономасіолого-дериваційний аспект»*, 2016. Цей напрям на кафедрі очолила доцент О. Г. Михайлова. Перше із зазначених вище досліджень (Бражук Ю. Б.) присвячено аналізу натуроморфної метафори, котра розглядається як джерело формування анатомічної латинськомовної термінології (було встановлено, що натуроморфна метафора становить 35% номінацій в рамках латинськомовної анатомічної термінології). Авторка виявила основні моделі метафоризації, на основі чого було визначено шість видів натуроморфної метафори: фітоморфна, зооморфна, антропоморфна, ландшафтна, астрономічна, антропогенна, причому латинськомовні анатомічні терміни розглядалися під кутом зору їх лінгвокогнітивних та лінгвокультурологічних характеристик та у зіставленні з українськомовною анатомічною термінологією. Друга дисертація (Лехніцька С. І.) присвячена ономасіологічно та когнітивно

орієнтованому дослідженню найменувань лікарських засобів групи анагетиків та антипіретиків грецько-латинського походження. Авторська увага зосереджена на аналізі явища синонімії у фармацевтичній номенклатурі у контексті виявлення стратегій номінації фармаконімів та видів ономасіологічних моделей їх формування в кореляціях з дериваційними та синтаксичними моделями їх реалізації. В український науковий дискурс вперше впроваджуються такі терміноелементи, як «номеноеlement», «номеноеlement», «ономасіологічна модель», «ономасіологічний базис», «ономасіологічна ознака», які, будучи синергетично застосованими як метамова наукового опису, засвідчують формування на українських мовознавчих теренах нового напрямку ономасіологічних когнітивно заангажованих досліджень у галузі термінознавства в рамках спеціальності 10.02.14.

2.5.1. До дисертаційних робіт, виконаних у руслі когнітивних ідей, тяжіють також наукові розвідки Ю. С. Скрипник *«Вербалізація мегаконцепту ХВОРОБА в латинській мові»* (2017) та Милик О. В. *«Лінгвальні засоби репрезентації концепту ЗДОРОВ'Я в латинській мові»* (2016). Проте у даних дисертаціях концепти ХВОРОБА та ЗДОРОВ'Я моделюються на матеріалі їх мовно-мовленнєвих репрезентацій за допомогою методу фреймово-слотового аналізу та методу номінативного поля, а їхній зміст інтерпретується за допомогою етимологічного та лінгвокультурологічного аналізу. Ці дисертації можна вважати вдалою спробою застосування арсеналу методів, які склалися у річищі лінгвокогнітивістики та лінгвокультурології, на емпіричному матеріалі латинської мови.

2.6. Особливе місце з-поміж дисертацій, виконаних у рамках спеціальності 10.02.14 посіло дослідження Галамаги О. В. *«Сакральний латинськомовний текст доби античності: генологічні, вербально-сугестивні та прагмакомунікативні виміри»* (2017). Як засвідчує сама назва, робота виконувалася на перетині дослідницьких підходів, які склалися у жанрології, сугестивній та прагмалінгвістиці. З одного боку, сакральний латинськомовний текст розглядався під кутом зору синергетичної взаємодії мовно-мовленнєвих структурних одиниць фоносемантичного, просодичного, лексико-семантичного та синтаксичного рівнів тексту, яка спрямована на реалізацію сугестивного впливу; а з іншого – його було потрактовано як специфічний комунікативний, прагматично зумовлений акт спілкування з потужним компонентом імпліцитної семантики. Фактично вперше новітню комплексну методіку дослідження було застосовано до сакрального латинськомовного тексту, а в аспекті

метамови було використано такі термінопоняття, як «синергетична взаємодія», «сценарій-перформатив», «сугестивний вплив» тощо.

3. Традиційний модус класично-філологічних досліджень (2006 – 2017).

У кандидатських дисертаціях А. М. Крокіс «Функціонально-стилістичні і прагматичні виміри ранньохристиянської гомілії» (2010) та О. В. Кожушного «Лексико-стилістичні характеристики та жанрова спадкоємність візантійської гімнографії III-VIII століть» (2008) в традиційному для класичної філології ракурсі досліджуються переважно лексико-стилістичні та жанрові аспекти грекомовної християнської літератури. Дисертацію І. М. Борбенчук «Виразальні засоби латинської поетичної мови у творчості Катутла» (2017) присвячено дослідженню виразальних засобів поетичної творчості Катутла, які, реалізуючись на фонетичному, лексичному та граматицічному рівнях його поетичної мови, створюють неповторний

лінгвостилістичний профіль особистості цього непересічного майстра поетичного слова.

Таким чином, аналіз інструментарію та метамови наукових досліджень у галузі української класичної філології засвідчує інтеграцію тих традиційних дослідницьких підходів, які склалися у царині класичної філології, починаючи з XIV-XVI ст., з тими розуміннями, що наразі характерні для сучасної багатовекторної теоретичної лінгвістики з її найрізноманітнішими предметними ділянками. При цьому сучасні учені-класики сміливо і творчо застосовують ті науково-лінгвістичні напрацювання, які притаманні сьогоднішньому антропологічно орієнтованому мовознавству на таких його предметних ділянках, як: 1) лінгвокомунікативістика; 2) лінгвопрагматика; 3) лінгвокультурологія; 4) лінгвокогнітологія – когнітивне термінознавство; 5) дискурсологія; 6) лінгвістична генологія; 7) сугестивна лінгвістика; 8) лінгвосинергетика.

Література

1. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н. Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: «Советская энциклопедия». – С. 136 – 137.
2. Бойко Н. В. Латинськомовна інскрипція в Україні кінця XVI – початку XVIII ст. (лексико-граматичний аспект) : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоевропейські мови» / Н.В. Бойко. – К., 2006. – 19 с.
3. Бондарко А. В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии / Александр Владимирович Бондарко. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 208 с.
4. Бражук Ю.Б. Натуроморфна метафора в медичній термінології (на матеріалі латинськомовних анатомічних термінів) : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоевропейські мови» / Ю.Б. Бражук. – К., 2014. – 18 с.
5. Вакулик І. І. Запозичення з класичних мов у науковій термінології сучасних європейських мов (на матеріалі юридичних та економічних термінів української, російської, німецької, французької, англійської мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 «Загальне мовознавство» / І.І. Вакулик. – К., 2004. – 19 с.
6. Воскобойник-Шпинта Г. М. Грецький компонент у латиномовній ентомологічній номенклатурі: структурно-семантичний аспект : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоевропейські мови» / Г.М. Воскобойник-Шпинта. – К., 2012. – 19 с.
7. Галамага О.В. Сакральний латинськомовний текст доби античності: генологічні, вербально-сугестивні та прагмакомунікативні виміри: автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоевропейські мови» / О.В. Галамага. – К., 2017. – 20 с.
8. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу : монографія, 2-е вид., випр.і доп. – К. : Логос, 2004. – 284 с.
9. Гумбольдт В. Язык и философия культуры / Вильгельм фон Гумбольдт. – М. : «Прогресс», 1985. – 451 с.
10. Зелинский Ф.Ф. Древний мир и мы. Лекции, читанные ученикам выпускных классов С.-петербургских гимназий и реальных училищ весной 1903 г. – Изд. 3, СПб., 1911// Зелинский Ф.Ф. Из жизни идей. – Т. 2. – Репринт. – М.: Ладомир, 1995. – 720 с.
11. Івашків-Вашук О.В. Мовно-концептуальний простір ідилій Теокріта: автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоевропейські мови» / О.В. Івашків-Вашук. – К., 2016. – 20 с.
12. Казанский Н. Н. На подступах к теоретической грамматике древнегреческого и латинского языков / Н. Н. Казанский // Классические языки и индоевропейское языкознание. – СПб., 1998. – С. 110–123.
13. Казанский Н. Н. Классическая филология в Российской академии наук : современное состояние и потребности общества / Н. Н. Казанский // Сборник научных трудов СТЕФАНΟΣ. – М., 2005. – С. 38–57.
14. Кожушний О. В. Лексико-стилістична характеристика та жанрова спадкоємність візантійської гімнографії III-VIII століть : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоевропейські мови» / О.В. Кожушний. – К., 2008. – 22 с.
15. Косіцька О. М. Латинськомовний текст у церковному житті України кінця XVI–XVII ст. (на матеріалі документації Греко-католицької церкви) : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоевропейські мови» / О.М. Косіцька. – К., 2009. – 19 с.
16. Коцій О. М. Мова новолатинської історичної поеми в Україні кінця XVI ст. : автореф дис. ... канд. філол. наук :

- 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / О.М. Кошій. – К., 2011. – 20 с.
17. Крокіс А. М. Функціонально-стилістичні і прагматичні виміри ранньохристиянської гомілії : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / А.М. Крокіс. – К., 2010. – 19 с.
18. Лазер-Паньків О. В. Архаїзаторські тенденції у мові грецької історіографії II-III ст. (на матеріалі твору Арріана “Анабазис Александра”) : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / О. В. Лазер-Паньків. – К., 2007. – 19 с.
19. Ластовець М.Ю. Лінгвопоетика латинськомовних авторів ранньомодерної України кін. XVII–поч. XVIII ст.: автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / М.Ю. Ластовець. – К., 2016. – 20 с.
20. Левко О. В. Мовний феномен грецької патристики золотого доби: когнітивно-дискурсивні виміри : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / О.В. Левко. – К., 2013. – 19 с.
21. Лехніцька, С. І. Явище синонімії у фармацевтичній номенклатурі грецько-латинського походження: онемасіолого-дериваційний аспект : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / С. І. Лехніцька. – К., 2016. – 20 с.
22. Макар І. С. Лексична ідіосистема роману Лонга «Дафніс і Хлоя» : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / І.С. Макар. – Львів., 2010. – 20 с.
23. Милик О. В. Лінгвальні засоби репрезентації концепту ЗДОРОВ'Я в латинській мові: автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / О.В. Милик. – К., 2017. – 20 с.
24. Миронова В. М. Граматичні особливості латинської актової мови XV-XVI ст. в Україні (на матеріалі гродських і земських судових актів Галицької, Сяноцької, Перемишльської і Львівської адміністративних округ Галицької Русі) : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / В.М. Миронова. – К., 1999. – 16 с.
25. Ніколаєнко О. А. Ораторський дискурс у Давньому Римі : культурологічний та функціонально-стилістичний виміри (на матеріалі промов Республіканської доби : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / О. А. Ніколаєнко. – К., 2012. – 18 с.
26. Новодранова В. Ф. Категория оценки и её выражение в системе префиксации латинского языка / В. Ф. Новодранова // Сборник научных трудов СТЕФАНΟΣ. – М., 2005. – С. 278–284.
27. Полюга С. М. Греко-римська традиція у становленні української граматичної термінології (на матеріалі морфології) : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / С. М. Полюга. – К., 2013. – 18 с.
28. Рождественский Ю. В. Общая филология / Юрий Владимирович Рождественский. – М. : Фонд Новое тысячелетие, 1996. – 326 с.
29. Серио П. В поисках четвертой парадигмы / П. Серио // Философия языка: в границах и вне границ. – Харьков: «Око», 1993. – Т. 1. – С. 37–52.
30. Скрипник Ю.С. Вербалізація мегаконцепту ХВОРОБА в латинській мові : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / Ю.С. Скрипник. – К., 2017. – 19 с.
31. Суперанская А. В. Общая терминология. Вопросы теории / Александра Васильевна Суперанская [Отв. ред. Т. Л. Канделаки]. – М. : Либрком, 2012 – 248 с.
32. Тронский И. М. Задачи советского языкознания в области классических языков / И. М. Тронский // Изв. ОЛЯ. – 1958. – Т. 17, 3. – С. 242–252.
33. Шадчина А. С. Текстотвірні функції епістемічної модальності в давньогрецькому філософському дискурсі (на матеріалі текстів Геракліта і Платона) : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / А. С. Шадчина. – К., 2005. – 20 с.
34. Чернюх Б. В. Функціональна семантика аспектуальності в латинській мові: автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / Б.В. Чернюх. – К., 2017. – 33 с.
35. Шовковий В. М. Методична система навчання давньогрецької мови майбутніх філологів на засадах герменевтичного підходу : автореф дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / В.М. Шовковий. – К., 2011. – 40 с.
36. Щербина Р. А. Латинськомовна історіографія в Україні середини XVII ст. як мовно-культурне джерело (на матеріалі хронік про Визвольну війну українського народу 1648—1654 років) : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 «Класичні мови. Окремі індоєвропейські мови» / Р. А. Щербина. – К., 2006. – 20 с.

References

1. Arutyunova, N. D. Diskurs Lingvisticheskiy entsiklopedicheskiy slovar [Linguistic Encyclopedic Dictionary]. Moscow : Sovetskaya entsiklopediya. [in Russian]
2. Boiko, N. V. (2006) Latynskomovna inskryptsia v Ukraini kintsia XVI – pochatku XVIII st. (leksyko-hramatychniy aspekt) [Latin-language inscription in Ukraine in the late XVI - early XVIII centuries. (lexico-grammatical aspect)]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]
3. Bondarko, A. V. (2001) Printsipyi funktsionalnoy gramatiki i voprosy aspektologii [Principles of functional grammar and questions of aspectology]. Moscow : Editorial URSS. [in Russian]
4. Brazhuk, Yu. B. (2014) Naturomorfna metafora v medychnii terminolohii (na materialii latynskomovnykh anatomichnykh terminiv) [Naturomorphic metaphor in the medical terminology (on the material of latin anatomical terminology)]. PhD Thesis, Kyiv. [in Ukrainian]
5. Vakulyk, I. I. (2004) Zapozychennia z klasychnykh mov u naukovi terminolohii suchasnykh yevropeyskykh mov (na

materiali yurydychnykh ta ekonomichnykh terminiv ukrainskoi, rosiiskoi, nimetskoi, frantsuzkoi, anhliiskoi mov [Borrowing from classical languages in the scientific terminology of modern European languages (based on the law and economic terms of Ukrainian, Russian, German, French, English languages)]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

6. Voskoboinyk-Shpynta, H. M. (2012) Hrets'kyi komponent u latynomovnii entomolohichnii nomenklaturi: strukturno-semantychnyi aspekt [Greek component in the Latin-speaking entomological nomenclature: structural-semantic aspect]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

7. Halamaha, O.V. (2017) Sakralnyi latynskomovnyi tekst doby antychnosti: henolohichni, verbalno-suhestvnyi ta prahmakomunikatyvnyi vymiry [Sacred Latin text of antiquity: genological, verbal-suggestive and pragma-communicative dimensions] [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

8. Holubovska, I. O. (2004) Etnichni osoblyvosti movnykh kartyn svitu [Ethnic peculiarities of language world paintings]. Kyiv : Lohos. [in Ukrainian]

9. Gumboldt, V. (1985) Yazyk i filosofiya kulturyi [Language and Philosophy of Culture]. Moscow : Progress. [in Russian]

10. Zelinskiy, F. F. (1995) Drevniy mir i myi. Leksii, chitannyye uchenikam vyipusknykh klassov S.-peterburgskikh gimnazi i realnykh uchilisch vesnoy 1903 g [Ancient world and us. Lectures read to the students of the graduation classes of St. Petersburg Gymnasia and real schools in the spring of 1903], vol. 2, reprint. M.: Ladomir. [in Russian]

11. Ivashkiv-Vashchuk, O.V. (2016) Movno-kontseptualnyi prostir idylli Teokrita [The linguistic-conceptual space of Theocritus idylls]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

12. Kazanskiy, N. N. (1998) Na podstupah k teoreticheskoy grammatike drevnegrecheskogo i latinskogo yazykov Klassicheskie yazyki i indoevropayskoe yazykoznanie [On the Approaches to the Theoretical Grammar of Ancient Greek and Latin Languages Classical languages and Indo-European linguistics]. SPb, pp.110 – 123. [in Russian]

13. Kazanskiy, N. N. (2005) Klassicheskaya filologiya v Rossiyskoy akademii nauk : sovremennoe sostoyanie i potrebnosti obschestva [Classical Philology in the Russian Academy of Sciences: Current Status and Society Needs]. Moscow : СТЕΦΑΝΟΣ, pp 38–57.

14. Kozhushnyi, O. V. (2008) Leksyko-stylistychna kharakterystyka ta zhanrova spadkoiemnist vizantiiskoi himnografii III-VIII stolit [The lexicographic and stylistic characteristic and genre continuity of the Byzantine anthem of III-VIII centuries]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

15. Kositska, O. M. (2009) Latynskomovnyi tekst u tserkovnomu zhytti Ukrainy kintsia XVI–XVII st. (na materialy dokumentatsii Hreko-katolytskoi tserkvy) [Latin text in the church life of Ukraine in the late XVI-XVII centuries. (on the material of the documentation of the Greek Catholic Church)]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

16. Koshchii, O. M. (2011) Mova novolatynskoi istorychnoi poemy v Ukraini kintsia XVI st.) [The language of Modern Latin historical poem in Ukraine at the end of the XVI century]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

17. Krokis, A. M. (2010) Funktsionalno-stylistychni i prahmatychni vymiry rannokhrystyianskoi homilii [Functional-stylistic and pragmatic dimensions of Early Christian homily]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

18. Lazer-Pankiv, O. V. Arkhaizatorski tendentsii u movi hrets'koi istoriografii II-III st. (na materialy tvor Arriana «Anabazys Aleksandra») [Archaic tendencies in the language of Greek historiography II-III centuries. (on the material of the work Arriana «Anabazis Alexander»)]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

19. Lastovets, M. Iu. (2016) Linhvopoetyka latynskomovnykh avtoriv rannomodernoi Ukrainy kin. XVII–poch. XVIII st [Lingvo-poetics of the Latin-speaking authors of early modern Ukraine]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

20. Levko, O. V. (2013) Movnyi fenomen hrets'koi patrystyky zolotoi doby: kohnityvno-dyskursyvnyi vymiry [Linguistic phenomenon of the Greek patristics of the golden age: cognitive-discursive measurements]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

21. Lekhnitska, S. I. (2016) Yavyshche synonimii u farmatsevychnii nomenklaturi hrets'ko-latynskoho pokhodzhennia: onomasioloho-deryvatsiynyi aspekt [The phenomenon of synonymy in the pharmaceutical nomenclature of Greek-Latin origin: onomasio-derivative aspect]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

22. Makar, I. S. (2010) Leksychna idiosistema romanu Lonha «Dafnis i Khloia» [Lexical idiomatic system of Longman novel «Daphne and Chloe»], [PhD Thesis], Lviv. [in Ukrainian]

23. Mylyk, O.V. (2017) Lingvalni zasoby reprezentatsii kontseptu ZDOROVIA v latynskii movi [Linguistic means of representing the concept of HEALTH in Latin]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

24. Myronova, V. M. (1999) Hramatychni osoblyvosti latynskoi aktovoi movy XV-XVI st. v Ukraini (na materialy hrodskykh i zemskykh sudovykh aktiv Halytskoi, Sianotskoi, Peremyshl'skoi i Lvivskoi administratyvnykh okruh Halytskoi Rusi) [Grammatical features of the Latin accural language of the XV-XVI centuries. in Ukraine (on the material of the Gorod and Zemsky court acts of Galician, Sianotsky, Przemysl and Lviv administrative districts of Galician Rus)]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

25. Nikolaienko, O. A. (2012) Oratorskyi dyskurs u Davnomu Rymi : kulturolohichni ta funktsionalno-stylistychni vymiry (na materialy promov Respublikanskoi doby, [The oratoric discourse in ancient Rome: cultural and functional-stylistic dimensions (based on the material of the speeches of the Republican period)]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

26. Novodranova, V. F. (2005) Kategoriya otsenki i ee vyrazhenie v sisteme prefiksatsii latinskogo yazyka [The category of evaluation and its expression in the system of the prefixation of the Latin language] Sbornik nauchnykh trudov СТЕΦΑΝΟΣ. Moscow, pp. 278–284. [in Russian]

27. Poliuha, S. M. (2013) Hreko-rymska tradytsiia u stanovlenni ukrainskoi hramatychnoi terminolohii (na materialy morfolohii) [Greco-Roman tradition in the development of Ukrainian grammatical terminology (on the material of morphology)]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

28. Rozhdestvenskiy, Yu. V. (1996) Obschaya filologiya [General Philology]. Moscow : Fond Novoe tyisyacheletie. [in Russian]

29. Serio, P. (1993) V poiskah chetyvortoy paradigmy [In Search of the Fourth Paradigm]. Filosofiya yazyka: v granitsah

i вне гранітс. Kharkiv : Oko, vol. 1, pp. 37 – 52. [in Russian]

30. Skrypyuk, Yu. S. (2017) Verbalizatsiia mehakontseptu KhVOROBA v latynskii movi [Verbalization of the megaconcept of DISEASE in Latin]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

31. Superanskaya, A. V. (2012) Obschaya terminologiya. Voprosy teorii [General terminology. Theory questions]. Moscow : Librkom. [in Russian]

32. Tronskiy, I. M. (1958) Zadachi sovetskogo yazykoznaniiya v oblasti klassicheskikh yazykov [Problems of Soviet Linguistics in the Field of Classical Languages]. Vol. 17, 3, pp. 242–252. [in Russian]

33. Shadchyna, A. S. (2005) Tekstotvorni funktsii epistemichnoi modalnosti v davnohretskomu filosofskomu dyskursi (na materialii tekstiv Heraklita i Platona) [Text-forming functions of epistemic modality in ancient Greek philosophical discourse (based on the texts of Heraclitus and Plato)]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

34. Cherniukh, B. V. (2017) Funktsionalna semantyka aspektualnosti v latynskii movi [Functional Semantics of Aspects in the Latin Language]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

35. Shovkovyi, V. M. (2011) Metodychna systema navchannia davnohretskoi movy maibutnikh filolohiv na zasadakh hermenevtychnoho pidkhodu [Methodical system of teaching the ancient Greek language of future philologists on the principles of hermeneutic approach]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

36. Shcherbyna, R. A. (2006) Latynskomovna istoriohrafiiya v Ukraini seredyny XVII st. yak movno-kulturne dzherelo (na materialii khronik pro Vyzvolnu viinu ukrainskoho narodu 1648—1654 rokiv) [Latin-language historiography in Ukraine in the middle of the XVII century. as a linguistic and cultural source (based on the chronicle of the liberation war of the Ukrainian people of 1648-1654)]. [PhD Thesis], Kyiv. [in Ukrainian]

УДК 82-811.14'04+811.163.1

Л. Л. Звонська

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Твори Георгія Хіробоска у візантійській та старослов'янській філологічній науці

Звонська Л. Л. Твори Георгія Хіробоска у візантійській та старослов'янській філологічній науці.

У статті розглядається значення творів Георгія Хіробоска у візантійській та старослов'янській філологічній науці; охарактеризовано джерела й склад «Ізборника Святослава 1073 року»; проводиться зіставний аналіз назв художніх засобів у грецькому тексті Георгія Хіробоска «Περὶ τρῶπων ποιητικῶν» та в його старослов'янському перекладі «О образѣх»; досліджується вплив грецького трактату на формування назв поетичних тропів у літературознавчій теорії Київській Русі.

Ключові слова: Георгій Хіробоск, Ізборник Святослава 1073 року, Візантія, Київська Русь, поетичні тропи, літературознавча теорія.

Звонская Л. Л. Труды Георгия Хиробоска в византийской и старославянской филологической науке. В статье рассматривается значение трудов Георгия Хиробоска в византийской и старославянской филологической науке; характеризуются источники и содержание «Изборника Святослава 1073 года»; проводится сопоставительный анализ названий художественных средств выражения в греческом тексте Георгия Хиробоска «Περὶ τρῶπων ποιητικῶν» и в его старославянском переводе «О образѣх»; исследуется влияние греческого трактата на формирование названий поэтических тропов в литературоведческой теории Киевской Руси.

Ключевые слова: Георгий Хиробоск, Изборник Святослава 1073 года, Византия, Киевская Русь, поэтические тропы, литературоведческая теория.

Zvonska L. The works of George Khirbosk in Byzantine and Old Slavic philological science. The article considers the significance of George Khirbosk's works in Byzantine and Old Slavic philological science; the sources and composition of «Izbornik of Svyatoslav 1073» are described; a comparative analysis of the names of the artistic means in the Greek text of George Khirbosk «Izbornik of Svyatoslav 1073» and his Old-Slavic translation «О образѣх»; the influence of the Greek treatise on the formation of the names of poetic tropes in the literary theory of Kievan Rus is studied. Byzantine literature, new in its tasks and content, which widely used the experience of ancient literature and culture, is mentioned in this article. In Byzantine science, the figure of Georgiy Khirbosk - a writer, riter, scholar - occupies a significant place. In the translation of the treatise of Hiorbosk for the first time for the Southern and Eastern Slavs was revealed the content of a number of Greek rhetorical terms, a significant number of which later became entrenched with the names of Greek origin. The translation of the work of Georgiy Khirbosk, placed in "Izbornik", testifies to the high creative possibilities of the Old Slavonic language: in this first work on literary terminology in Kievan Rus, all the Greek names of poetic terms are transmitted by means of the Slavic language. At first glance, the system of poetic terms "Izbornik"